

Олена Сергіївна КЕЄР

аспірантка, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-1320-6253>

ПРОБЛЕМА ВСТАНОВЛЕННЯ ВІДМІННОСТІ НЕЗАКОННОГО ВИКОРИСТАННЯ З МЕТОЮ ОТРИМАННЯ ПРИБУТКУ ГУМАНІТАРНОЇ ДОПОМОГИ, БЛАГОДІЙНИХ ПОЖЕРТВ АБО БЕЗОПЛАТНОЇ ДОПОМОГИ ВІД ІНШИХ ВИДІВ ПРАВОПОРУШЕНЬ

Статтю присвячено питанню відокремлення кримінального правопорушення у вигляді незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги від подібних йому правопорушень, таких як шахрайство, розкрадання майна, заподіяння майнової шкоди через обман, зловживання довірою тощо. Встановлено, що диференціація злочинів є важливим елементом правової системи, яка сприяє точному визначенню правової відповідальності та ефективному застосуванню кримінального права. Зазначено, що незаконне використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги з метою отримання прибутку є злочином, що порушує суспільні відносини, пов'язані з соціальною допомогою. Особливістю цього злочину є корисливий мотив, що виражається у прагненні незаконного збагачення за рахунок ресурсів, призначених для благодійності. На основі здійсненого аналізу виявлено, що відмінність від інших категорій правопорушень лежить в площині об'єктів посягання, предмета кримінального правопорушення, ступеню суспільної небезпеки (і відповідно мірі відповідальності). Подальші наукові розвідки запропоновано провадити шляхом вивчення зарубіжного досвіду з відповідальності за нецільове використання гуманітарної допомоги та аналізувати специфіку розслідування цієї категорії злочинів.

Ключові слова: гуманітарна допомога, військовий стан, суспільна небезпека, шахрайство, кримінально-правова відповідальність

ВСТУП

За надзвичайних ситуацій, природних катаклізмів, військових конфліктів різноманітні групи, організації, бізнес, пересічні громадяни долучаються до надання допомоги постраждалим. Мова йде також про громадські об'єднання; місцеві, регіональні та національні органи влади; національні і міжнародні гуманітарні організації; збройні сили та органи безпеки. Необхідність у наданні допомоги може впливати як з наслідків лиха, так і з потреби переміщення людей. Якщо можливості країни недостатні для належної реакції на великомасштабну катастрофу, уряд може звернутися за допомогою до міжнародного співтовариства або до сусідніх держав і країн-партнерів. Не зважаючи на колосальну підтримку Західних країн, яка надходить до нашої держави протягом всього часу війни, масштаб гуманітарних потреб в Україні залишається величезним. Як зауважила Е. Восорну на засіданні Ради безпеки ООН стосовно України, понад 14,6 млн людей, – близько 40% населення України, – потребують певної форми гуманітарної допомоги, 56% з яких – це жінки та дівчата [3]. Водночас на практиці виникає низка практичних питань, пов'язаних з відмежуванням злочину, передбаченого ст. 201-2 Кримінального кодексу (КК) України від інших видів правопорушення. На цьому прямо чи опосередковано у своїх дослідженнях наголошують такі вчені, як О.О. Дудоров та Р.О. Мовчан, що піддають критичному аналізу законодавчу новелу у вигляді ст. 201-2 КК України та пропонують авторські рішення з її вдосконалення [2]; А.О. Гудзь, який проводить ґрунтовні теоретичні дослідження змісту і правової природи благодійної діяльності [4]. Аналогічною проблематикою встановлення відмінності незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги від інших видів правопорушень опікувалися О.В. Лісовська [7] та В.М. Киричко [8].

МЕТА роботи – визначення особливостей та відмінності складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України, від інших кримінальних правопорушень шляхом детального аналізу юридичних ознак і правових наслідків для сприяння більш точному застосуванню закону в правозастосовній практиці та забезпечення правопорядку.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ: у статті застосовано такі методи, як аналіз та синтез, порівняння, пояснення, формулювання логічного висновку, узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Попри геноцид зі сторони країни-окупанта, російська багаторічна пропаганда та ілюзійні очікування колаборантів про краще життя під егідою сусіда-агресора внутрішньо ще більше дестабілізують ситуацію в країні. За даними Державної митної служби України, протягом 2023 р. посадові особи склали 464 протоколи про порушення митних правил, пов'язаних з переміщенням гуманітарної допомоги, що у 4,6 рази більше порівняно з 2022 р., в якому складено 100 протоколів [14]. Саме тому відповідальність за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги у кримінальному законодавстві – відносно нова норма, інтеграція якої є суспільною реакцією на аморальні вчинки осіб, що здійснюються в умовах воєнного часу. Під час гуманітарної катастрофи, спричиненої, зокрема, бойовими діями, життя, здоров'я і благополуччя людей перебуває під загрозою через порушення т.зв. повсякденного ритму та доступу до базових товарів і послуг. Люди можуть отримати травми; втратити сім'ю та друзів, домівки і джерела доходів; бути переміщені; мати обмежений доступ до води, їжі, медичного обслуговування та інших предметів першої необхідності. Гуманітарна допомога спрямована на зменшення страждань і забезпечення доступу до базових товарів і послуг, необхідних для

порятунку життя [13]. Такого роду допомога включає локальні послуги та базові речі матеріального світу для життєзабезпечення, в ідеалі – в дуже короткі терміни; її спрямовано на відновлення докризової ситуації. Важливими характеристиками гуманітарної допомоги є її безоплатність і спрямованість на покращення умов життя, побуту населення. Найчастіше гуманітарна допомога надається за сприяння інших держав, що зумовлює необхідність її переміщення через митний кордон. Логічно, що ввозитися і вивозитися можуть товари, які належать цивільним законодавством до рухомого майна.

З метою систематизації складу гуманітарної допомоги та враховуючи положення Закону України «Про гуманітарну допомогу» [12] пропонується виділити такі групи:

- продовольство;

- предмети першої необхідності, серед них засоби пересування, зокрема автомобілі та інші транспортні засоби, ковдри, намети, збірні будинки та інші предмети першої необхідності, рятувальні вантажі, одяг;

- медичні предмети: лікарські засоби, донорська кров та її компоненти, медичне, хірургічне та лабораторне обладнання.

Питання уніфікації переліку предметів, що належать до гуманітарної допомоги, видається спірним. З одного боку, необхідно враховувати індивідуальні потреби постраждалої сторони під час конкретної події; а з іншого – товари, котрі належать до гуманітарної допомоги, можуть становити єдиний перелік, оскільки настання стихійних лих, надзвичайних ситуацій викликає у потерпілих у більшості випадків ідентичний перелік потреб.

Будь-який вид допомоги, наприклад, розподіл їжі або забезпечення медичного обслуговування, є значним стороннім втручанням у ситуацію на місцях і може серйозно вплинути на місцеву економіку, баланс сил і переміщення населення. Допомога, попри її загальний альтруїстичний характер, все ж здатна негативно позначитися на злочинності та зловживання владою; у гіршому разі – може принести більше шкоди, ніж користі.

На рівні з гуманітарною допомогою у відповідній нормі КК України фігурує поняття благодійних пожертв та безоплатної допомоги. Так, в розумінні профільного закону, а саме ст. 6 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації», благодійною жертвою визнається безоплатна передача благодійником коштів, іншого майна, майнових прав у власність бенефіціарів для досягнення певних, наперед обумовлених цілей благодійної діяльності, відповідно до цього Закону [11]. У наукових розвідках сучасних дослідників знаходимо більш обширні трактування, котрі зводяться до розуміння вказаного концепту як одноразової або ж систематичної участі особи (благодійника) у наданні допомоги (зокрема фінансової), чи виконання певних допоміжних робіт для досягнення виключно законних цілей та не передбачає отримання прибутку (здійснення комерційної діяльності). Як виняток автор говорить про передачу такого майна на пільгових умовах, відповідно в цьому разі може бути наявним частково комерційний складник та провадитися від імені чи за дорученням бенефіціара [4, с. 62].

Зі свого боку, безоплатна допомога (пересилка, виконання робіт, надання послуг), згідно з вимогами ч. 1 ст. 1 Закону України «Про гуманітарну допомогу», – це

надання гуманітарної допомоги без будь-якої грошової, матеріальної або інших видів компенсацій донорам гуманітарної допомоги [12]. У контексті цієї норми слід апелювати й до положень податкового законодавства, адже безоплатна передача товарів/послуг фізичній особі буде розглядатись як негрошовий подарунок, тому відповідно до ст. 165 Податкового кодексу України, її варто розглядати як категорію доходів, які не включаються до оподаткованого доходу [10].

Аналіз змісту поняття «безоплатна допомога» дає змогу виокремити її наступні особливості:

- в частині цього переліку об'єктів передбачено (можуть передбачатися) митні та податкові пільги;

- продаж товарів безоплатної допомоги заборонено;

- безоплатна допомога надається спеціальними суб'єктами, іноземними донорами;

- у реалізації програм безоплатної допомоги необхідними є відповідні підтверджувальні документи, якими можна довести реальність намірів суб'єктів і приналежність товару до категорії гуманітарної / безоплатної допомоги.

Відповідно до зазначеного об'єктом кримінального правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України, фактично є триада, виражена різними формами допомоги в об'єктивному її розумінні.

Проте кримінальному законодавству відомі інші види протиправних діянь, котрі, на перший погляд, мають велику кількість паралелей з цим видом злочину. Зокрема, мова йде про шахрайство (ст. 190), корупцію (ст. 45 (бланкетна норма), розкрадання майна (ст. 191), заподіяння майнової шкоди через обман, зловживання довірою (ст. 192) тощо. Розглянемо більш детально, що ж саме з кримінально-правового погляду розділяє кожен з перелічених видів один від одного.

Так, у ситуації зі ст. 192 КК України слід правильно ідентифікувати відмінність, зважаючи саме на об'єкт посягання. У разі зі статтею, котра регламентує відповідальність за незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги, загальний вимір тяжкості злочину зводиться до оцінювання сукупної ціни предметів, що має бути адресована конкретним особам в якості гуманітарної допомоги. Зі свого боку, згідно з положеннями ст. 192 КК України, мова йде про розмір майнової шкоди, що заподіяно власнику майна як наслідок його незаконного використання. Відповідно ми маємо справу з різними діями, зважаючи на характер їх суспільної небезпечності [8, с. 163]. Стосовно предмета кримінального правопорушення, слід зауважити суттєву ремарку: допоки конкретний вид товару (послуги) у визначеному законодавством порядку не буде визначено як безоплатна допомога, благодійна жертва або гуманітарна допомога, він апріорі не може визначатися як предмет такого виду правопорушення. На тому, що предмет злочину також є основною підставою для розмежування ст.ст. 192 та 201-2 КК України, наголосує і судова практика.

Наприклад, в ході винесення судом вироку від 01.11.2023 у справі № 379/1409/23 встановлено, що винний через укладення фіктивних тресторонніх договорів з комерційною метою використав благодійні пожертви в загальній сумі більше ніж 1.5 млн грн. Для кваліфікації саме за цією нормою взято за основу той факт, що ввезення товару на територію України відбу-

валосся на основі декларації, складеної на перелік товарів, котрі підпадають під список тих, що визнаються гуманітарною допомогою [1].

Загалом в останні роки досить активною є дискусія про невідповідність сучасним умовам обмеження розуміння предмета кримінального правопорушення виключно речами матеріального світу. Зокрема, як справедливо зазначає М.І. Панов, варто розширити поняття предмета злочину не тільки до матеріальних субстанцій, але й до різних видів інформації або енергії [8]. На наш погляд, така тенденція є обґрунтованою та актуальною, особливо з урахуванням масової цифровізації та діджиталізації всіх сфер суспільного життя. До того ж у контексті дослідження предмета злочину, передбаченого ст. 201-2 КК України, слід зазначити, що, наприклад, благодійні пожертви можуть здійснюватися шляхом переказу безготівкових коштів на рахунки (йдеться про цифрові, віртуальні активи тощо), наданням безкоштовних послуг тощо [15, с. 35-36]. Так, повністю погоджуємося з тим, що спроби обмежити предмет злочину виключно матеріальними речами, які були цілком логічними у минулому, у зв'язку з науково-технічним прогресом і трансформацією економічної діяльності не відповідають потребам сучасності.

Якщо відійти від специфіки предмета кримінального правопорушення за ст. 201-2 КК України і вести мову лише про чуже майно, котре довірено іншій особі, що вчинила протиправні діяння в його відношенні – маємо справу з кримінальним правопорушенням, регламентованим ст. 191 КК України [6]. Доцільно пригадати, що за інтеграції ст. 201-2 шляхом внесення змін до КК України в пояснювальній записці аргументованим був намір законодавця посилити відповідальність за використання спеціальної категорії товарів саме на час дії воєнного стану. Водночас формулювання норми здійснюється так, що особливий правовий режим і стає де-факто кваліфікованим складом замість зміщення акценту в бік мети (отримання прибутку, власного збагачення) [7, с. 59].

Ми поділяємо позицію О.О. Дудорова та Р.О. Мовчан, які стверджують, що нині недоліки, притаманні караності незаконного використання гуманітарної допомоги, благодійних пожертв частково усуваються за допомогою застосування ч. 3 ст. 201-2 КК (за такою ознакою, як вчинення дій під час воєнного стану) [2, с. 111].

Водночас відкритим залишається питання про співмірність шкоди, яку потенційно і реально несе в собі злочин у вигляді незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги з покаранням, визначеним у чинному КК України. Законодавець на розсуд суду залишає можливим обрати один із чотирьох видів покарання у випадку, якщо мова йде про покарання, призначене ч. 1 ст. 201-2 КК України:

- штраф від 2 до 3 тис. неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (н.м.д.г. у 2024 р. складав 1 514 грн);
- виправні роботи на строк до 2 років;
- пробачінний нагляд на строк до 4 років;
- обмеженням волі на той самий строк [6].

Зміст суспільної небезпеки діяння криється у ненаданні адресної допомоги, яка б за вчасної доставки безоплатного конкретного товару здатна врятувати життя, полегшити страждання, забезпечити базові потреби

людини тощо. Відповідно, оцінюючи справедливість встановлення покарання слід відштовхуватись від реального ступеня шкоди, завданої конкретним особам (частині населення). В умовах війни та масштабів гуманітарної допомоги, які направляються до України, досить складно реально оцінити дійсні наслідки, що несли в собі дії правопорушника (це може бути голод людей на окупованих територіях, смерть чи поранення військового в силу неотримання обіцяних й очікуваних засобів захисту тощо). У зв'язку із зазначеним, й враховуючи фактичну сутність правопорушення, передбаченого ст. 201-2 КК України, вважаємо за доцільне віднести його до категорії правопорушень проти громадської безпеки (розд. IX КК України), або в якості альтернативи – основ національної безпеки (розд. I Особливої частини КК України), встановивши разом в якості додаткового покарання вимогу конфіскації майна.

Стосовно потреби у посиленні відповідальності слід говорити і в контексті аналізу зарубіжної практики. Так, відповідно до законодавства США розкрадання або неправомірне використання урядової власності, включаючи гуманітарну допомогу, може каратися штрафом чи позбавленням волі на строк до 10 років. З-поміж адміністративних санкцій передбачено такі варіанти, як заборона на участь в тендерах з державними організаціями. У країнах ЄС міра покарання менш сувора, але цілком серйозна. Наприклад, в Італії незаконне використання гуманітарної допомоги може каратися позбавленням волі на строк від 1 до 5 років та значними штрафами. У Франції ідентичне правопорушення тягне за собою позбавлення волі на строк до 5 років і штрафом в розмірі до € 75 000.

Африканські країни у визначенні оптимальної міри покарання загалом керуються ступенем наслідків, які несуть в собі протиправні дії. У Кенії незаконне використання гуманітарної допомоги чи благодійних пожертв також тягне за собою застосування до правопорушника штрафу або позбавлення волі на строк до 10 років. До того ж передбачено можливість конфіскації майна пропорційно зиску, отриманого внаслідок незаконного прибутку від вчинення злочину. Аналогічно сформовано норму в законодавстві КК Австралії.

Розглянемо ще один аспект в контексті обраної проблематики: співвідношення ст. 201-2 КК України зі шахрайством (ст. 190 КК України). Так, в науці кримінального права останнє з видів кримінального правопорушення позиціонується однією з форм розкрадання. Проте ключова відмінність криється в унеможливленні безоплатного повернення майна чужої особи на свою користь, адже наявність ремарки стосовно «продажу» автоматично розуміє за собою оплатну передачу такого майна. Водночас важливо відрізнити ситуації, за яких особа спочатку вчинила закінчене привласнення чужого майна або закінчене заволодіння ним шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, а вже за тим на комерційних засадах (продаж) передала майно набувачу гуманітарної допомоги. У встановленні таких умов дії кваліфікуватимуться як закінчене розкрадання (ст. 191 КК України), а не за ст. 201-2 КК України [5, с. 163].

ВИСНОВКИ

Отже, всебічне вивчення поняття гуманітарна допомога, благодійні пожертви та безоплатна допомога, а

також норми, яка регламентує відповідальність за незаконне їх використання, забезпечує можливість встановити специфічні їх риси як об'єкта кримінально-правового регулювання. Механізм надання гуманітарної допомоги включає в себе дії, спрямовані на порятунок, зменшення страждань людей за настання надзвичайних ситуацій різного роду. Очевидно, що в цій галузі складаються суспільні відносини, що мають правову природу, виникають на підставі передачі продовольства, медикаментів та інших предметів, що становлять гуманітарну допомогу (благодійні пожертви, безоплатну допомогу), особам, які її потребують у найкоротші строки.

Досить часто кримінальне правопорушення за ст. 201-2 КК України ототожнюють з іншими видами кримінальних правопорушень. Проте на основі проведеного аналізу нами встановлено, що їх відмінність лежить у площині об'єктів посягання, предмета кримінального правопорушення, ступеня суспільної небез-

пеки (і відповідно міри відповідальності). Зважаючи на систематичний ріст правопорушень в цьому сегменті, вважаємо, що подальші дослідницькі напрацювання з метою вдосконалення кримінального законодавства є особливо актуальними. Зокрема, мова йде про систематизацію практики розслідування подібного виду кримінальних правопорушень, організацію регулярних тренінгів та семінарів для працівників правоохоронних органів і судів з питань правильної диференціації злочинів відповідно до ст. 201-2 КК України, що в комплексі допоможе підвищити професійний рівень та сприятиме більш ефективному застосуванню законодавства. Перспективи подальших наукових розвідок вбачаємо у вивченні зарубіжного досвіду з відповідальності за нецільове використання гуманітарної допомоги та аналізі специфіки розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел

1. Вирок Тарашанського районного суду Київської області від 01.11.2023 року у справі № 379/1409/23 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114670124>
2. Дудоров О.О., Мовчан Р.О. Кримінально-правова заборона щодо незаконного використання гуманітарної допомоги: сумнівна законодавча новела. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е.О. Дідоренка*. 2022. Вип. 2 (98). С. 99–115.
3. В ООН підрахували, скільки українців потребують гуманітарної допомоги на тлі агресії рф. Аналітичний портал «Слово і діло». квітень 2024. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/04/11/novyna/bezpeka/oon-pidрахuvaly-skilky-ukrayincziv-potrebuyut-humanitarnoyi-dopomohy-tli-ahresiyi-rf#:~:text=«Масштаб%20гуманітарних%20потреб%20в%20Україні,Ради%20безпеки%20ООН%20щодо%20Україні>
4. Гудзь А.О. Класифікація форм і видів благодійної діяльності в Україні. *Південноукраїнський північний часопис*. 2019. Вип. 1. С. 61-64.
5. Киричко В.М. Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст. 201-2 КК): проблеми системного тлумачення та практичного застосування і шляхи їх вирішення. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2023. № 1(19). С. 150–181.
6. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>
7. Лісовська О.В. Відмінності складу злочину, передбаченого ст. 201-2 Кримінального кодексу України від суміжних складів злочину. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2023. Вип. 80. Ч. 2. С. 56-61.
8. Киричко В.М. Незаконне використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги (ст. 201-2 КК): проблема систематичного тлумачення та практичного застосування і шляхи вирішення. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2023. № 1 (19). С. 150-181.
9. Панов М.М. Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків: монографія. Харків, 2009. С. 43–44.
10. Податковий кодекс України: Закон України офіц. текст: від 02.12.2010 № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
11. Про благодійну діяльність та благодійні організації: Закон України від 05.07.2012 № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text>
12. Про гуманітарну допомогу: Закон України від 22.10.1999 № 1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text>
13. Українське суспільство в умовах війни. 2022: Колективна монографія / С. Демб'юцький та ін. Київ, 2022. 410 с.
14. У минулому році митники виявили майже півтисячі порушень, пов'язаних із ввезенням в Україну гуманітарної допомоги. Офіційний сайт Державної митної служби України. квітень 2024. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/um-inulomu-rotsi-mitniki-viiavili-maizhe-pivtisiachi-porushen-poviazanikh-iz-vvezenniam-v-ukrayinu-gumanitarnoyi-dopomogi-1587>
15. Шевців В.М. Методика розслідування незаконного використання з метою отримання прибутку гуманітарної допомоги, благодійних пожертв або безоплатної допомоги: монографія. Вінниця, 2023. 292 с.

References

1. Verdict of the Taraschan District Court of the Kyiv Region dated November 1, 2023 in case No. 379/1409/23 URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114670124> (in Ukrainian).
2. Dudorov O.O., Movchan R.O. Criminal law ban on the illegal use of humanitarian aid: a questionable legislative amendment. *Bulletin of the Luhansk State University of Internal Affairs named after E.O. Didorenko*. 2022. Issue 2 (98). P. 99–115. (in Ukrainian).
3. The UN calculated how many Ukrainians need humanitarian aid against the background of Russian aggression. Analytical portal "Word and Deed". April 2024. URL: <https://www.slovoidilo.ua/2024/04/11/novyna/bezpeka/oon-pidрахuvaly-skilky-ukrayincziv-potrebuyut-humanitarnoyi-dopomohy-tli-ahresiyi-rf#:~:text=«Масштаб%20гуманітарних%20потреб%20в%20Україні,Ради%20безпеки%20ООН%20щодо%20Україні> (in Ukrainian).
4. Hudz A.O. Classification of forms and types of charitable activity in Ukraine. *Southern Ukrainian Northern Journal*. 2019. Issue 1. pp. 61-64. (in Ukrainian).

5. Kirichko V.M. Illegal use for profit of humanitarian aid, charitable donations or free aid (Article 201-2 of the Criminal Code): problems of systematic interpretation and practical application and ways to solve them. *Bulletin of the Criminal Law Association of Ukraine*. 2023. No. 1(19). pp. 150–181. (in Ukrainian).
6. Criminal Code of Ukraine dated April 5, 2001 No. 2341-III. Official website of the Verkhovna Rada of Ukraine. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text> (in Ukrainian).
7. Lisovska O.V. Differences in the composition of the crime provided for in Art. 201-2 of the Criminal Code of Ukraine from related crimes. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University*. 2023. Issue 80. Part 2. pp. 56-61. (in Ukrainian).
8. Kirichko V.M. Illegal use for profit of humanitarian aid, charitable donations or free aid (Article 201-2 of the Criminal Code): the problem of systematic interpretation and practical application and solutions. *Bulletin of the Criminal Law Association of Ukraine*. 2023. No. 1 (19). pp. 150-181. (in Ukrainian).
9. Panov M.M. Criminal liability for illegal actions with transfer documents, payment cards and other means of access to bank accounts: monograph. Kharkiv, 2009. pp. 43–44. (in Ukrainian).
10. Tax Code of Ukraine: Law of Ukraine ofic. text: dated 02.12.2010 No. 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (in Ukrainian).
11. On charitable activities and charitable organizations: Law of Ukraine dated 07.05.2012 No. 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (in Ukrainian).
12. On humanitarian aid: Law of Ukraine dated 10.22.1999 No. 1192-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1192-14#Text> (in Ukrainian).
13. Ukrainian society in the conditions of war. 2022: Collective monograph / S. Dembitskyi et al. Kyiv, 2022. 410 p. (in Ukrainian).
14. Last year, customs officers discovered almost half a thousand violations related to the importation of humanitarian aid into Ukraine. Official website of the State Customs Service of Ukraine. April 2024. URL: <https://customs.gov.ua/news/zagalne-20/post/uminulomu-rotsi-mitniki-viiavili-maizhe-pivtysiachi-porushen-povizanikh-iz-vvezenniam-v-ukrayinu-gumanitarnoyi-dopomogi-1587> (in Ukrainian).
15. Shevtsiv V.M. Methods of investigation of illegal use for profit of humanitarian aid, charitable donations or free aid: monograph. Vinnytsia, 2023. 292 p. (in Ukrainian).

Olena Serhiivna KIEIER

postgraduate student, Institute of State and Law named after V.M. Koretskyi of NAS of Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-1320-6253>

THE PROBLEM OF ESTABLISHING THE DIFFERENCE BETWEEN THE ILLEGAL USE FOR PROFIT OF HUMANITARIAN AID, CHARITABLE DONATIONS OR FREE ASSISTANCE FROM OTHER TYPES OF OFFENCES

The paper is devoted to the issue of separation of the criminal offense of unlawful use of humanitarian aid, charitable donations or free assistance for profit from similar offenses such as fraud, embezzlement, causing property damage through deception, breach of trust, etc. The author establishes that differentiation of crimes is an important element of the legal system which contributes to the accurate determination of legal liability and effective application of criminal law. The purpose of the paper is to determine the peculiarities and differences between the corpus delicti of the crime under Article 201-2 of the Criminal Code of Ukraine and other criminal offenses through a detailed analysis of legal features and legal consequences, with a view to facilitating a more accurate application of the law in law enforcement practice and ensuring law and order. The author outlines the definitions of key concepts (humanitarian aid, charitable donations, and free-of-charge assistance) and details their types. The criteria for their distinction are presented. It is noted that the illegal use of humanitarian aid, charitable donations or free assistance for profit is a crime which violates social relations related to social assistance. The peculiarity of this crime is the mercenary motive, which is expressed in the desire for illegal enrichment at the expense of resources intended for charity. Based on the analysis carried out, it is found that the difference with other categories of offenses lies in the plane of the objects of encroachment, the subject matter of the criminal offense, the degree of public danger (and, accordingly, the degree of liability). It is proposed to conduct further research by studying foreign experience of liability for misuse of humanitarian aid and analyzing the specifics of investigation of this category of crimes.

Keywords: humanitarian aid, martial law, public danger, fraud, criminal liability